

Thema:

Houdt dan de lofzang gaande!

Schriftlezingen
Psalm 100 en Handelingen 16: 22-34

Gemeente van Onze Heer Jezus Christus

'Er is een nacht waarin geen mens kan slapen, Nacht, dat het takken regent in het woud, Nacht dat men niet en niets meer overhoudt. Het zijn de beginverzen van een gedicht van de dichter Werumeus Buning, een gedicht naar aanleiding van de watersnoodramp in 1953. Hij beschrijft hierin de nacht als een metafoor voor angst, voor eenzaamheid en verlatenheid. De nacht als een donkere duisternis, waarin geen licht meer te bespeuren is. Een donker diep gat waar geen ontkomen aan is. Hoe herkenbaar voor sommigen van ons, of kan ik wel zeggen, voor velen van ons. We maken de nacht allemaal wel eens mee in het leven.

En dat terwijl het vandaag juist een vrolijke dag is, we zingen volop de lofzang. Dat is het thema van dit jaar: 'Houdt dan de lofzang gaande!'

Bij zingen, bij muziek kunnen we de sombere gedachten verdrijven, zingen haalt energie naar boven, zingen maakt vrij, geeft vreugde. Daar gaat het vandaag over. Hoe passen de donkere nacht en de lofzang dan bij elkaar?

Toen ik zocht naar een passende tekst voor deze dienst, merkte ik dat er weinig teksten in het evangelie te vinden zijn die over de lofzang gaan. Daarvoor moeten we dan ook bij de psalmen zijn. De psalmen zijn dan geschreven liederen, ze werden gezongen in de tempel van Jeruzalem bij de eredienst. Maar ook werden ze gezongen door de mensen die op bedevaart gingen en naar de jaarlijkse feesten in Jeruzalem gingen. Een aantal psalmen zijn dan ook pelgrimsliederden. De vreugde die men ervoer om op weg te zijn naar de tempel, de Huis Gods werd bezongen en bejubeld.

Psalm 100 is daar wel een mooi voorbeeld van 'Juich de Heer toe, heel de aarde, dien de Heer met vreugde, kom tot hem met jubelzang. Kom zijn poorten binnen met een loflied, en hef in zijn voorhoven een lofzang aan.' Het zou mooi klinken, hier buiten tegen 10 uur, als we al zingend de Bethel binnen zouden gaan, maar de klok onze stemmen heeft overgenomen.

Zo stel ik het me voor, vanuit de verte klonken als de stemmen van de pelgrims die de tempel reeds voor zich zagen liggen, in de hoogte. Hun verlangen nam toe. Ze moesten er wat voor over hebben, opklimmen de berg op om hun heiligdom te bereiken. Zoals pelgrims heden ten dage naar Santiago trekken dankbaar zijn ze als ze het doel van hun reis bereikt hebben.

Paulus en Silas waren zeker bekend met de psalmen, ze zullen ze gezongen hebben. En ze zullen ze nodig hebben gehad op hun tocht door onbekende gebieden. Het evangelie verspreiden ging niet alleen nu, maar zeker ook in die tijd met veel ongemakken gepaard. Paulus zou meerdere keren in een gevangenis belanden. De brief aan de gemeente te Filippi, de Filippenzenbrief, heeft hij waarschijnlijk uit de gevangenis geschreven. Opvallend in die brief is zijn optimistische levenshouding; steeds weer klinken woorden als verheugen en vreugde. Ondanks alle ellende waarin hij verkeert, blijft hij de gemeenteleden een hart onder de riem steken. De vraag is dan natuurlijk hoe het mogelijk is dat iemand die zoveel ontberingen moet doorstaan, toch levensmoed blijft houden. Voor Paulus was de dood geen dreiging, voor hem was er geen tegenstelling tussen dood en leven, de dood was een overgang, een voortzetting van een leven met Christus. Die was immers uit de dood opgestaan en bij Damascus aan hem verschenen. De dood had geen macht meer over hem. Er was vreugde in het lijden en daardoor werd de relatie met Christus versterkt. Dat was zijn diepe overtuiging.

Vreugde ontstaat uit het zich heugen, het herinnerd worden aan iets, vreugde ontstaat van binnenuit, vanuit het goede, het zijn blij makende ervaringen vanuit het verleden.

Verdriet daarentegen is een onaangename stemming, vaak veroorzaakt door iets van buitenaf, het wordt je aangedaan. Paulus neemt die vreugde, van binnen uit, als een positief levensgevoel mee als hij gevangen zit. En ontberingen zijn er als de kleren van je lijf worden getrokken en je met stokslagen wordt gestraft. Daarbij werden ze als Romeinse staatsburgers zonder proces aangehouden en gevangen gezet. Ze belanden ze in de gevangenis, in de binnenste kerker, hun voeten gesloten in een blok. En toen viel de nacht. De nacht met zijn duisternis en de gevangenis met zijn vrijheidsberoving, dubbel negatief.

De nacht staat in de Bijbel dan ook voor onheil, ongeluk, chaos. Maar in de nacht ontfermt God zich in het bijzonder over de mens. De mens die in de nacht ontvankelijker is voor de stem van de hemel. Profeten worden in de nacht geroepen om hun taak op zich te nemen. God beschermt, waakt en draagt zijn kinderen die zo kwetsbaar en afhankelijk zijn. Zijn bevrijdende macht manifesteert zich in de nacht. Zoals Jacob in de nacht worstelt met de engel, daar bij de Jabbok. Hij komt er als een ander mens uit en wordt opnieuw geboren en krijgt een nieuwe naam Israël. Gods optreden in de nacht manifesteert zijn grootheid en soevereiniteit.

Maar Paulus en Silas zitten muurvast en worden streng bewaakt. Dan is het middernacht, de grens van dag en nacht, tussen licht en duisternis. En God zei: 'Er moet licht komen en hij scheidde het licht van de duisternis, het licht noemde hij dag en de duisternis noemde hij nacht.' Het is een grens die verandering teweegbrengt.

En dan staat het er in een korte zin: Paulus en Silas waren aan het bidden en zongen lofliederen voor God. Net alsof het vanzelfsprekend is om dan te bidden en te zingen. Bidden in de nacht versterkt het gebed zo is de gedachte. In de stilte en dreiging van de nacht opent God zich naar de mens en opent de mens zich in afhankelijkheid van God. Maar de lofliederen die ze zongen zijn dus feestliederen, liederen die je zingt ter ere van God.

Een mevrouw vertelde me eens dat ze 's nachts zo slecht kon slapen en dan uren wakker lag. Ze was niet meer in staat om te lezen en dus probeerde ze de nacht door te komen met de psalmen die ze in haar jeugd had geleerd. Ze zong zachtjes psalmen in de nacht. Wat was ze daar blij mee zei ze me. Ze kon haar gedachten een andere wending geven, het herinnerde haar aan vroeger, aan de goede tijd met het gezin. Zo kon ze haar negatieve gevoelens verdringen en kwam ze de nachten door.

Zingen in de nacht doorbreekt de stilte, het breekt in de nacht in, verdrijft de donkere gedachte. Het gezang brengt een tegenbeweging op gang. De andere gevangenen luisterden aandachtig naar hen. Hoe is het mogelijk om het in de situatie van benauwdheid toch op te brengen om met vreugde de lof aan God te zingen?

Ik dacht ook aan de verhalen die bekend geworden zijn van mensen in concentratiekampen. Er waren er die bleven zingen en musiceren, ze traden op met cabaret, met liederen. Mensen die de moed hadden om te blijven zingen, het gaf misschien een gevoel van vrijheid, want daar had de bezetter geen macht over.

Het Hebreeuwse woord voor *gevangenis* betekent ook binden, boeien.

Juist deze kwam er een man vrij uit de gevangenis van Bangkok waar hij negen jaar van zijn leven doorgebracht had. Naar lichaam en geest gevangen zitten in onmenselijke omstandigheden.

Mensen kunnen ook in zichzelf gevangen raken, door anderen die hen regels en wetten opleggen. Ze hebben dan muren om zich heen gebouwd om zichzelf te beschermen. Kinderen die zich zo wapenen tegen de ellendige omstandigheden waarin ze verkeren. Maar ook kunnen mensen gevangen worden door stemmingen en krachten die sterk zijn in de mens zelf. Verslavingen kunnen het gevolg zijn of depressies. Gevangen zijn is een negatieve kracht die niet gelukkig maakt.

Tegenover gesteld aan het binden en boeien is het bevrijd zijn. Muren die een scheiding teweegbrengen, kunnen worden afgebroken. Muren tussen mensen die onbereikbaar lijken voor elkaar, kunnen worden geslecht. Voor Paulus en Silas had het bidden en zingen tot gevolg dat er een hevige aardschok voelbaar was. Het fundament van hun gevangenis trilde. De nacht van gevangenschap verandert in een nacht van genezing en vrijheid.

Niet alleen zij werden bevrijd uit hun positie. Ook voor de bewaker veranderde het leven voorgoed. Hij wilde zelfmoord plegen uit angst voor de straf die hij zou moeten ondergaan. Maar met het licht van de fakkel zag hij het licht dat Paulus en Silas in zijn leven bracht. Zij verkondigden het evangelie, de kracht van de bevrijding door Christus. Hij die mensen redt vanuit de benauwdheid van het bestaan. Ze laten hem zien wat het betekent om in Christus te leven, ze ontsnappen niet nu ze de kans hebben, maar hebben oog voor zijn benarde positie. Omzien naar de naaste, voor zijn leven in gevangenschap. De bewaker is

zo onder de indruk van het gebeuren dat hij en zijn familie zich laten dopen. Vanuit de uitzichtloosheid is er het perspectief van de vrijheid, van het vrij zijn in Christus gekomen.

De PKN geeft met de startzondag ons een folder mee en deze staat dit jaar in het teken van de hoop. Hoop is een woord dat een verwachting weergeeft. Hoop is een krachtig wapen tegen wanhoop en cynisme. Hoop houdt je gaande, hoop doet leven. Ook al lijkt het leven van alledag de andere zijde te laten zien, worden we soms moedeloos en neerslachtig. Hoop is een kracht die positieve energie geeft. Dat is wat de leerlingen van Jezus op de been hield. Hun meester ging hen daarin voor. Hij die zelf het lijden onderging en droeg. Hij die muren afbrak en mensen bijeen bracht, die omging met tollenaars en niemand buitensloot.

‘Ik hef mijn ogen op naar de bergen, van waar komt mijn hulp? Mijn hulp komt van de Heer, die hemel en aarde gemaakt heeft.’ Daarom mogen we de lofzang zingen, vol vreugde jubelen omdat onze God een God is die naar mensen omziet. Hem behoren wij toe, onze Schepper, zijn volk zijn wij, zijn kudde die hij weidt. Zijn liefde duurt eeuwig, zijn trouw is van geslacht op geslacht. Daarom mogen we de lofzang blijven zingen, vol vreugde jubelen omdat onze God een God is die naar mensen omziet. Laat de lofzang dan klinken, binnen én buiten de muren van deze kerk!

Amen.

*ds. Nel van Dorp, Bethelkerk
19 september 2010*